

Η ΑΥΘΑΔΗΣ ΙΔΙΟΦΥΪΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΗ ΒΑΡΑΚΗ

Ήταν ξεπλωμένος άρρωστος στο κρεβάτι του. Ο πατέρας του τον έφερε μια πιέζδα. Το μικρό παιδί, καθώς άρχισε να την εξετάζει, Εκρίθηκε να τρέξει και να κρούσει. Το γεγονός ότι η μαγνητική βέλτα συμπεριφερόταν σαν να την επηρέαζε ένα κρυμμένο πεδίο δυνάμεων και όχι κάποια μηχανική μέθοδος, το προκάλεσε ένα αίσθημα απορίας. «Πρέπει να υπάρχει κάτι βαθύ κρυμμένο πίσω από τα πράγματα» σκέφτηκε. Και εκείνο το ανήσυχο παιδί, που άρχισε να μιλάει και που έλεγε ψθωριστά τις λέξεις προτού δοκιμάσει να τις πει φωναχτά, με αποτέλεσμα να του αποδοθεί χαρακτηρισμός «Der Depertete» (ο άργός) από την οικογένειά του, ήταν αποφασισμένο να ξεκλειδώσει τα μυστικά του Σύμπαντος.

Το παραπάνω περιστατικό περιγράφεται διεξοδικά στην πολυσέλιδη βιογραφία του σούπερ σταρ της Φυσικής Άλμπερτ Αϊνστάιν, η οποία μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ψυχογής με την υπογραφή του δημοσιογράφου, ιστορικού και συγγραφέα Γουόλτερ Αϊζακσον, ο οποίος έχει ανασυνθέσει μεταξύ άλλων τις ζωές περσπομένων προσοπιστικών όπως ο Βενιαμίν Φραγκλίνος, ο Σπιβ Τζόνις και ο Λεονάρντο ντα Βίντσι. Το βιβλίο με τίτλο «Albert Einstein – Η Βιογραφία μιας ιδιοφυΐας» περιγράφει κάθε πτυχή της προσωπικότητας του ανθρώπου με το «αριστέφανο των ηλεκτρισμένων μαλλιών» που έγινε σύμβολο της σοφίας.

Εφερε την επανάσταση στη Φυσική βγάζοντας τη γλώσσα στο κατεστημένο, κέρδισε Νομπέλ και χρίστηκε «πρόσωπο του αιώνα». Η βιογραφία του από τον μετρ του είδους, τον συγγραφέα Γουόλτερ Αϊζακσον, αποκαλύπτει τον άνθρωπο πίσω από τον επιστήμονα και τον επιστήμονα πίσω από τον άνθρωπο.

Ο επιστήμονας

Η αναζήτησή του άρχισε το 1895, όταν σε ηλικία 16 ετών φαντάστηκε πώς θα ήταν να τρέξει δίπλα σε μια φωτεινή ακτίνα. Πέντε χρόνια αργότερα, ο λόρδος Κέλβιν, καταξιωμένος φυσικός, σε μια επίσημη διάλεξη του στη Βρετανική Εταιρεία για την Προαγωγή της Φυσικής διαβεβαίωσε τους ακροατές τους ότι «δεν απομένει τίποτα νέο να ανακαλυφθεί στη Φυσική πλέον». Όμως ο 26χρονος Αϊνστάιν, ένας άσημος υπάλληλος του Ελβετικού Γραφείου Ευρεσιτεχνιών, σκεφτόταν διαφορετικά. «Λοιπόν, τι σκαρώνεις, βρε παγωμένη φάλαινα, βρε καμνημένο, ξεραμένο, κονοβαρισμένο κομμάτι ψυχής... Γιατί δεν μου έστειλες ακόμη τη διατριβή σου; (...) Σου υπόσχεται τέσσερις εργασίες σε αντίλλαγμα». Η ανεπίσημη επιστολή του Άλμπερτ Αϊνστάιν προς τον φίλο του Κόνραντ Χάιμτς το 1905 ήταν το προανάκρουσμα της ριζικής επιστημονικής ανατροπής που σχεδίαζε. Πρώτα, του υποσχέθηκε τέσσερις εργασίες: η πρώτη αφορούσε την ακτινοβολία και τις ενεργειακές ιδιότητες του φωτός, η δεύτερη ήταν ένας προσδιορισμός των αληθινών μεγεθών των ατόμων, η τρίτη εξηγούσε την άτακτη κίνηση των μικροσκοπικών σωματιδίων σε ένα υγρό και η τέταρτη, σύμφωνα με τον ίδιο, αποτελούσε «απλώς ένα πρόχειρο προσχέδιο που αφορά την ηλεκτροδυναμική των κινούμενων σωματιδίων και χρησιμοποιεί μια τροποποίηση της θεωρίας του Χόρου και του Χρόνου». Και αυτό το προσχέδιο τελικά αποκαθίλωσε τη νεύ-

τώρα Φυσική δίνοντας μια δραματικά αναμορφωμένη όψη του Σύμπαντος, πρώτα με την Ειδική και δέκα χρόνια αργότερα, το 1915, με τη Γενική Θεωρία της Σχετικότητας. Αυτό που έλεγε να γράφει στον φίλο του, γιατί δεν το είχε σκεφτεί ακόμη, ήταν ότι εκείνη τη χρονιά θα έγραφε και μια πέμπτη εργασία, ένα σύντομο συμπλήρωμα στην τέταρτη, όπου θα διτύπωνε ίσως την κορυφαία εξίσωση της επιστήμης (E=mc²), τόσο σύντομη ώστε να μοιάζει φτιαγμένη για να αγκαλιαστεί από την πορ κουλτούρα και να γίνει logo σε βαμβακερά T-shirt και κόψες του καφέ.

Όπως γράφει ο ιστορικός της επιστήμης Ντέιβιντ Κάσιντ, η σκέψη του Αϊνστάιν συμβολίζει σήμερα περισσότερο τη δυνατότητα της ριζικής αναθεώρησης των ιδεών μας, όπως και της συνειδητοποίησης ότι το Σύμπαν υποκαίει όχι στην ωρολογιακή, μηχανική ακρίβεια του Νεύτωνα, αλλά στην παράδοση, εκ πρώτης όψεως, σύλληψη ενός τετροδιάστατου καμπυλωμένου χωροχρόνου. Ο Αϊνστάιν έπαι πέρσας στο Πάριζ και πάλι στους Αριστοτέλη, Γαλιλαίο και Νεύτωνα, με τη θεωρία του να επαληθεύεται θεωρητικά όταν οι μετρήσεις που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια μια έκλειψης το 1919 επιβεβαίωσαν την πρόβλεψη του για τον βαθμό στον οποίο η βαρύτητα καμπυλώνει το φως. Όπως περιγράφει ο Γουόλτερ Αϊζακσον στο βιβλίο, «μόρσασε το νέο αγοράζοντας ένα καινούργιο βιολί. Ωστόσο, καταλάβαινε τον ιστορικό αντίκτυπο της ανακάλυψης ότι οι νόμοι του σερ Ισαάκ Νεύτωνα δεν ισχύαν πλέον πλήρως για όλες τις πλειςρές του Σύμπαντος. "Νεύτωνα, συγχώρησε με" έγραψε. "Βρήκες τον μοναδικό τρόπο που ήταν δυνατό στην εποχή σου να έναν άνθρωπο με τις υψηλότερες ικανότητες σκέψης και δημιουργικής δύναμης". Η επιβεβαίωση αυτή τον έχρισε σούπερ σταρ και είναι περίεργο ότι η θεωρία της σχετικότητας, παρότι δυσνόητη (παραιομορφώνας χώρος, καμπύλωση των ακτίνων του φωτός, δεν υπάρχει απόλυτος χώρος και χρόνος), έγινε δημοφιλές ανάγνωσμα στις τάξεις των μορφομένων ανθρώπων, οι οποίοι μελετούσαν ενθουσιωδώς εκλαϊκευμένες περιγραφές της. Όταν ένας δημοσιογράφος του

Με την αγαπημένη του αδελφή Μάγια σε ηλικία πέντε ετών.

Albert Einstein

• Πέρα από σπουδαίος επιστήμονας ο Αϊνστάιν ενδιαφερόταν για τον άνθρωπο. Ενταφιάστηκε στον μακρφοβισμό και ο φοκλός του στο FBI εριβμούσε 1.427 σελίδες.

ζήτησε να τη χωρέσει σε μια πρόταση, εκείνος απάντησε: «Σε όλη μου τη ζωή προσπάθη να την κάνω να χωρέσει σε ένα βιβλίο και αυτός θέλει να τη χωρέσω σε μια πρόταση». Και να σκεφτεί κανείς ότι κέρδισε το Νομπελ το 1921 όχι για αυτό το magnum opus του αλλά «για τις υπηρεσίες του στη θεωρητική Φυσική και ιδιαίτερα για την ανακάλυψη του νόμου του φρεντολεσκικού φαινομένου», καθώς η Ουιγόντιν Ακαδημία θεωρούσε τότε τη θεωρία της σχετικότητας ακόμη αμφιλεγόμενη.

Ο άνθρωπος

Το «πρόσωπο του αιώνα», όπως τον χαρακτήρισε το «Time» το 1999, γεννήθηκε στις 14 Μαρτίου του 1879, στην Ουλμ επί Γερμανικής Αυτοκρατορίας. Οι γονείς του, Χέρμαν και Πασαλίνα, ήταν Έβραιοι, αλλά εντελώς «αθήρηκοι», καθώς δεν τελούσαν τις εβραϊκές τελετουργίες. Όταν ο Αϊνστάιν ήταν ενός έτους, μετακόμισαν στο Μόναχο, όπου ο αδελφός του πατέρα του είχε ανοίξει μια εταιρεία εξοπλισμού φωτοαερίου και ηλεκτρισμού. Το 1881 ήρθε στη ζωή και η αγαπημένη αδελφή του Μάνα. Όταν του την έδειξαν για πρώτη φορά τον έκαναν να πιστέψει ότι ήταν κάτι σαν υπέροχο παιχνίδι. «Ναι, αλλά πού είναι οι ρόδες;» ρώτησε εκείνος. Όπως σημειώνει ο Αϊζακσον, παιδιόθεν χαρακτηριζόταν «από μια αναιδής, επαναστατική διάθεση απέναντι στην εξουσία, που έκανε έναν από τους δασκάλους του να τον στείλει σπίτι του και έναν άλλον να μείνει στην Ιστορία με τη δήλωση του ότι δεν θα κατόφερνε τίποτα στη ζωή του». Εκείνος ο αυθάδης μαθητής τελικά όχι μό-

νο καθόρισε τον 20ό αιώνα αλλά και το μέλλον. Αυτά τα χαρακτηριστικά του πάντως δημιουργήσαν έναν ασπικό μύθο ανάγοντας τον Αϊνστάιν σε προστάτη των απανταχού κακών μαθητών, κάτι που πόρρω απέχει από την πραγματικότητα. Όπως έχει δηλώσει και ο ίδιος: «Πριν από τα 15 είχα μάθει διαφορετικό και ολοκληρωτικό λογισμό». Βέβαια είχε και μια ακόμμη μεγάλη αγάπη: το βιβλίο. Το 1894 η οικογενειακή επιχείρηση χρεοκόπησε και οι γονείς του μετακόμισαν στη Βόρεια Ιταλία. Και ενώ αρχικά εκείνος παρέμεινε στο Μόναχο για να συνεχίσει το σχολείο, η περιφρόνησή του για το αυταρχικό σχολικό σύστημα και τη μιλιταριστική ατμόσφαιρα της Γερμανίας τον έκανε να ταξιδέψει και αυτός στην Ιταλία πληροφορούμενος τον πατέρα του ότι θα μελετήσει μόνος του για να μπει στο τεχνικό κολέγιο στη Ζυρίχη καθώς και για την απόρρασή του να αποποιηθεί τη γερμανική υπηκοότητα, όπως και έπραξε. Την πρώτη φορά απέτυχε να περάσει τις εξετάσεις - άλλωστε ήταν μόλις 15 ετών. Τελικά τον Οκτώβριο του 1896 εγγράφηκε στο Πολυτεχνείο της Ζυρίχης. Δεν ήταν τυπικό διήμερο φοιτητής. Αυθόρμητα συχνά αποστράτευε από τα μαθήματα, θεωρούσε πολλές φορές τις διαλέξεις ξεπερασμένες και μελετούσε με την παρέα του τις πιο πρόσφατες θεωρίες. Μάλιστα κόπηκε στο μάθημα «Πειράματα Φυσικής», ενώ προκάλεσε και έκρηξη στο εργαστήριο, με αποτέλεσμα να πάει στην κλινική για ράμματα.

Ερωτευμένος Αϊνστάιν

Στα φοιτητικά του χρόνια γνώρισε και τον παθιασμένο έρωτα της ζωής του, τη σεβρβική καταγωγής Μιλέβα Μάρτιτς, τη μοναδική φοιτήτρια στο τμήμα του Πολυτεχνείου της Ζυρίχης. Τρία χρόνια μεγαλύτερη από εκείνον, δεν ξεχώριζε για την ομορφιά της, κοίταξε και ήταν επιρρεπής σε κρίσεις φρεντοποίησης και κατάθλιψης. Όμως εκείνος θα έβρισκε ελκυστικό το πάθος της για τα μαθηματικά, τη μελαγχολική και μυσόμικη ψυχή της και παρά τις έντονες ανυπηρεσίες της οικογένειάς του ήταν προσκολλημένος σε εκείνη. Ο Αϊζακσον γράφει χαρακτηριστικά: «Με το πέρασμα του χρόνου θα γινόταν μούσο, σύντροφος, ερωμένη, σύζυγος, κακός δαίμονας και εχθρός του Αϊνστάιν και θα δημιουργούσε στη ζωή του ένα συναισθηματικό πεδίο ισχυρότερο οποιουδήποτε άλλου. Ενωλλάξ θα τον προσέλασε και θα τον αποθώωσε με μια δύναμη τόσο ισχυρή, ώστε

έναν απλό επιστήμονα σαν αυτόν δεν μπορούσε ποτέ να την καταλάβει». Την ίδια εποχή, το 1900, τελείωσε το Πολυτεχνείο με βαθμολογία 4,9 με άριστα το 6, σχεδόν με τον χειρότερο βαθμό στην τάξη του, και κατάφερε να γίνει ο μόνος απόφοιτος από το συγκεκριμένο τμήμα που δεν βρήκε δουλειά παρά τις ικετευτικές επιστολές που απέστειλε προς πολλά πανεπιστήμια. Για την ακρίβεια, χρειάστηκε να περάσει διάστημα εννέα ετών από την απορρίψη του, καθώς και τέσσερα χρόνια από το θαυμαστό έτος του 1905 που ο ίδιος έφερε την επανάσταση στη Φυσική, προτού του προσφέρουν μια θέση αναληρωτή καθηγητή.

Το 1901 η Μάρτιτς έμεινε έγκυος. Δεν είχαν παντρευτεί, ενώ η ίδια δεν είχε καταφέρει να απορριχθεί από το Πολυτεχνείο. Το 1902 έφερε στη ζωή ένα κορίτσι, τη Λίζερλ. Κατά πάσα πιθανότητα δόθηκε για υιοθεσία και μπορεί να πέθανε από οστρακιά το 1903. Ο Αϊνστάιν δεν μίλησε ποτέ δημόσια για αυτό το παιδί, ούτε αναγνώρισε την ύπαρξή του. Δεν υπάρχει καμία αναφορά σε αυτήν σε καμία αλληλογραφία, με εξαίρεση κάποιες γράμματα τα οποία ήταν κρυμμένα μέχρι το 1986. Τελικά ο Αϊνστάιν μετά κόπον και βασάνων κατόρθωσε να εξασφαλίσει μία θέση εξεταστή στο Ελβετικό Γραφείο Ευρεσιτεχνιών με έδρα τη Βέρνη. Εκεί πέρασε την πιο δημιουργική επαγγελματία της ζωής του και έγραψε τις περίφημες εργασίες του που άλλαξαν προσωνομασία στη Φυσική. Το 1903, σε μια λιτή πολιτική τελετή παντρεύτηκε τη Μάρτιτς και έναν χρόνο αργότερα ήρθε στη ζωή ο πρώτος γιος τους, ο Χανς Αλμπερτ Αϊνστάιν. Το 1910 ήρθε στον κόσμο και ο δεύτερος, ο Εντουαρντ, ένα παιδί με καλλιτεχνικές τάσεις που τελικά υπέκυψε στους δαίμονες της σχιζοφρένειας λίγο μετά την ηλικία των 20, παραμένοντας έκκεκτος σε κλινική στην Ελβετία σχεδόν για την υπόλοιπη ζωή του. Μετά το θαυμαστό έτος 1905 το όπιο του Αϊνστάιν ανέπτυξε, με τον ίδιο να κλονίζει πεποιθήσεις και βεβαιότητες αιώνων. Η μετέπειτα ακαδημαϊκή πορεία του ήταν μια θριαμβευτική αναγνώριση των επιτευγμάτων του: αρχικά Ζυρίχη και Πράγα, για να παραμείνει σχεδόν 20 χρόνια στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, προτού εγκαταλείψει τη γαλλική Γερμανία το 1933, κλεινώντας την καριέρα του στην Αμερική, στο ονομαστό Ινστι-

1. Οι γονείς του, Χέρμαν και Πασαλίνα Αϊνστάιν. 2. Με τη δεύτερη σύζυγό του Ελζα το 1932. 3. Στο Γραφείο Ευρεσιτεχνιών στη Βέρνη στη διάρκεια του «θαυμαστού έτους» 1905, όταν κόνισε πεποιθήσεις και βεβαιότητες αιώνων.

«**Είχε κοπεί στο μάθημα "Πειράματα Φυσικής", ενώ είχε προκαλέσει και έκρηξη στο εργαστήριο, με αποτέλεσμα να πάει στην κλινική για ράμματα**»

«
**Το 1900
τελείωσε το
Πολυτεχνείο
με βαθμο-
λογία 4,9 με
άριστα το 6,
σχεδόν
με τον
χειρότερο
βαθμό στην
τάξη του**
»

4. Σε διακοπές στη Βαλτική Θάλασσα το 1928. Ο Αϊνστάιν ουδέποτε υπήρξε ένας «αποστερωμένος» επιστήμονας.
5. Με τη δεύτερη σύζυγό του Ελζα το 1932.
6. Περιπατώντας στο Πρίνστον το 1953. Στο πανεπιστήμιο αυτό έζησε και την καριέρα του.
7. Το 1932 στα περίκαρα του Βερολίνου με τον πρωτόκο γιο του Χανς Αλμπερτ και τον εγγονό του Μπέρναρντ.

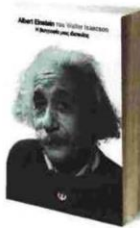

νήσεις στους δημοσιογράφους και που εμφανίστηκε φρόνιμος επίσημο έθιμα μαζί με την Ελζα στην προεμίση της ταινίας «Τα φώτα της πόλης» δίπλα στο Τζούλι Τσάπλιν, με τον ηθοποιό να κάνει το αδέλφιστο σχολείο: «Έμένα με ζητωκραυγάζουν επειδή με καταλαβαίνουν όλοι, κι εσύ επειδή δεν σας καταλαβαίνει κανείς».

Το τέλος
Πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του αναζητώντας μια πληρέστερη ερμηνεία του Σάμπαντος – μια εννοιολογική θεωρία πεδίου που θα συνέδεε τον ηλεκτρονικό, τον μαθηματικό, τη βιολογία και την κβαντομηχανική, την οποία πάντα επέκρινε ως ελλιπή. Η προσπάθειά του τελείωσε το 1955 με τον θάνατό του. Μερικά χρόνια νωρίτερα μια διερευνητική εγχείρηση αποκάλυψε ένα ανεύρημα κοιλιακής αρτηρίας που οι γιατροί αποκρίθηκαν ότι δεν μπορούσαν να χειρουργήσουν. Τον Απρίλιο του 1955 κατέρρευσε. Μια ιατρική ομάδα του σόσησε έναν χειρουργό που ίσως μπορούσε να επιδιορθώσει την αορτή. Αρνήθηκε. «Είναι κακόκοσμο να παρατείνεις τεχνητά τη ζωή». «Εκαινα αυτό που μου αναλογούσαν, είναι ώρα να φύγω». Και θα φύγω με αξιοπρέπεια». Στις 18 Απριλίου του 1955, έπειτα από ολόκληρη νύχτα, μια νοσοκόμα τον άκουσε να λέει μερικές λέξεις στα γερμανικά. Δεν μπόρεσε να τις καταλάβει. Το ανεύρημα είχε σπάσει και ο Αϊνστάιν άφησε την τελευταία του πνοή σε ηλικία 76 ετών. Δίπλα στο κρεβάτι του υπήρχαν 12 σελίδες πυκνογραμμένων εξισώσεων. Ήταν η τελευταία του προσπάθεια αποκρυπτογραφίας το Σάμπαν.

τοίτο Προημέριον Σπουδών του Πρίνστον. Ο γάμος του με τη Μάρτιτ κλονίστηκε. Ο Αϊνστάιν ερωτήθηκε την εξαδέλφη του Ελζα, μια γυναίκα διαφορετική από την εξωτική διανοούμενη Μάρτιτ, μια γυναίκα που μπορούσε να προσφέρει οικογενειακή θαλπωρή και φροντίδα. Με την πρώτη σύζυγό του μίσηκαν σε μια διένεξη που κράτησε χρόνια. Τελικά η Μάρτιτ, ιδιαίτερα πικραμένη, άλλοτε η ίδια από τα πρώτα χρόνια είχε λειτουργήσει ως δοκιμαστικό ακροατήριο για τις ιδέες του και τον βοήθησε να ελέγξει τα μαθηματικά στις εργασίες του – σύμφωνα με κάποιους μελετητές η ίδια μπορούσε να χαρακτηριστεί ακόμη και ισάσημνη συνεργάτιδα –

• Το εξώφυλλο της βιογραφίας του Αϊνστάιν από τον Γουόλτερ Αϊζενσον που καθόρισται από τις εκδόσεις Ψυχολογία.

πέπεισθη να του δώσει διαζύγιο όταν εκείνος της υποσχέθηκε ότι όταν θα κέρδιζε το βραβείο Νομπελ θα της παραχωρούσε τα χρήματα. Έτσι και έγινε. Τελικός, τον Ιούνιο του 1919 ο Αϊνστάιν μετά το διαζύγιο παντρεύτηκε την Ελζα. Δεν στάθηκε πιστός ούτε σε εκείνη. Αν και απέφυγε την αμολογία των διαμεύσεων, μερικές φορές παρασφάταν από παθιασμένες ελπίες, με την Ελζα να κάνει τα στραβά μάτια, απολαμβάνοντας τη θέση της σύζυγού του πιο διάσημου επιστήμονα του κόσμου. Γιατί πέρα από ιδιοφυΐα ο ίδιος υπήρξε ένας αντισωματικός σούπερ σταρ που έκανε τα πλήθη να παραληρούν, που ήξερε να διενεργεί προβοκατόρικες απα-